మహారాజ కార్యం

★

శ్రీ సాళ్వ కృష్ణమూర్తి

'షోవోయ్! షో! మే మొప్పుకోం. మేమెందు కొప్పుకుంటాం?'

రంగి కుడిచేయి పైకి ఆడిస్తూ, అరుగుమీదనుంచి క్రిందకుదూకి 'మే మొప్పుకోం, మే మొప్పుకోం' అంటూ ఏడెనిమిది గజాలదూరంవెళ్లి ఒక పెద్దరాతిమీద కూర్చున్నాడు.

ఇంతవరకూ రెండు పక్షాల వాళ్ళ 'ఆర్గ్యుమెంట్సు' వింటూ, న్యాయనిర్ణయ పద్ధతిని గమనిస్తూన్న తక్కిన పిల్లలు తమ ఆసక్తినీ, దృష్టుల్నీ ఒక్కసారిగ రంగివైపే కేంద్రీకరించినారు.

రంగి మాట్లాడకుండా మాటిమాటికి తల పైకెత్తి చూస్తూ ఒక కంకెడురాయి తీసికొని పెద్ద రాతిమీద కొడుతున్నాడు. వాడా క్షణంలో ఉద్వేగంగా వున్నాడు తప్ప వేరే యేమీ ఆలోచించడం లేదు. కొన్ని క్షణాలు గడిచినై. రంగి రాతిపై కొడుతూ నిప్పురవ యెగిరినపుడల్లా జాగ్రత్తగా చూస్తూ, ప్రతిసారీ రవ యెగిరేలాగ కొట్టాలని ప్రయత్నిస్తున్నాడు. ఈసారి వాడనుకున్నట్లు రవ యెగిరింది.

రంగి తలయెత్తి చూచేవేళకు 'రాజి' అరుగు దిగి వస్తున్నాడు. రాజి వెంటనే తక్కిన పిల్లలూ దిగినారు. శేషఫణిమాత్రం అరుగు ఖాళీకావటంవల్ల కాళ్లు క్రిందికి వ్రేలాడవేసుకొని, తనకాళ్లు తానే పెనవేసుకుంటూ, విడదీసుకుంటూ, దగ్గరున్న తుమ్మకాయలనుచూస్తూ, వాటి పొడవును వేళ్ళతో కొలుచుకుంటూ, వాటికి చెక్కిపెట్టిన తుమ్మముండ్ల పదును పరీక్షిస్తూవున్నాడు. కాని యెదురుగా బండ దగ్గర ఏం జరుగుతూందో వాడు గమనించక పోలేదు.

'షోవోయ్! షో! మే మొప్పుకోం, మేమెందు కొప్పుకుంటాం?'

ఆ గుంపులోనుంచి రంగి కంఠం ప్రత్యేకంగా, తన నిశ్చయాన్ని తెల్పుతూ వినిపించింది. మళ్లారంగి మాట్లాడినప్పుడల్లా తక్కినవాళ్ళు నిశ్శబ్దంగా వుంటున్నారు. వాని మాటలు శేష ఫణికి బాగా వినిపిస్తూనే వున్నవి. ఈసారి రంగి తర్వాత నాలుగైదు గొంతుకలు వెంటవెంటనే రంగి మాటలనే మళ్ళీ ఉచ్చరించినవి. దీనితో శేషఫణికి పరిస్థితి బాగా అవగతమైంది.

రాజి వహించిన మాధ్యస్థం విఫలమైపోయింది. వాడు గుంపులోనుంచే ఒకసారి శేషఫణివైపు చూచినాడు. అందరికండ్లూ మళ్ళీ శేషఫణివైపు చూచినయ్. అందులో కొన్ని స్వపక్షపు వాళ్ళచూపులు. కొన్ని విరోధిపక్షం వాళ్ళవి.

శేషఫణి అరుగు దిగివచ్చి ఆ గుంపుకు కొద్ది దూరంలో పోబోయ్యేవాడల్లా ఆగి నిల్చున్నాడు. పరిమాణ భేదాల్లో కూడుకున్న తుమ్మకాయలు, వాటికి యుద్ధంలో గోళ్ళలాగ, కోరల్లాగ, ఈటెల్లాగ పనిచేసే తుమ్మముండ్లు అక్కడే అరుగుమీద కుప్పగా పడివున్నయ్.

విడిపోయిన రెండు గుంపుల్లో రెండో గుంపు కదలిపోతున్నట్లనిపించింది గాని పోలేదు. శేషఫణి, వెంకటేశం, లచ్చన్న, పీరాన్, యింకా ఒకరిద్దరు అక్కడే వున్నారు. తన రాజీ కుదరకపోవడంవల్ల రాజన్నకూడె శేషఫణి పక్షమే చేరిపోయినాడు.

విరోధి పక్షం దూరంగా నిలవడంతో రంగి మళ్ళీ అరుగుమీదకే వచ్చినాడు. అనుయాయులంతా వాణ్ణి అనుగమించినారు. రంగి మళ్ళీ ఒక పెద్దతుమ్మకాయ తీసుకొని లావుపాటి ముల్లు ఒకటి దానికి గుచ్చి, అరచేయి, వ్రేళ్లక్రింద దాన్ని అదిమిపట్టి వెనక్కిలాగి ముల్లు లేకుండా వున్న ఒక కాయను

గురిచూచి బలంగా దానివైపు త్రోసినాడు. గురి కాస్త తప్పడంవల్ల ఈ ముల్లు దానిలోకి చొచ్చుక పోక, పై బూడిదవర్ణపు పేటు కొంచెం లేపి ప్రక్కకుపోయింది. ముల్లు తాకినచోట తుమ్మకాయ లోని పసిమి పచ్చగా కన్పిస్తూంది.

'నీ పుంజు గెలిచింది' 'సత్తి' అన్నాడు.

రంగి తల పైకెత్తిచూచి, దూరంగా వున్న విరోధి పక్షంవైపు దృష్టిసారించి అక్కడ నుంచి లేచినాడు.

ఇంతకూ అక్కడ ఆటలో రంగికి అన్యాయం జరిగింది. ఆ ఆటలో తుమ్మకాయలకు పుంజులని పేరు. కాయల పరిమాణాన్ని బట్టి ఒక పెద్దపుంజుకు రెండు చిన్న పుంజుల్నిచ్చి తీసుకోవడం వ్యవహారపు విషయం. ముండ్లు గ్రుచ్చిన కాయల్ని ఇద్దరు పందెగాండ్రు చెరొకటి తీసుకొని బండమీదపెట్టి పలకలవలె పెట్టిన చేతుల్తో వెనక్కులాగి ఒకేసారి ఒకదానిపై కొకటి బలంగా తోస్తారు. ఒక గజం దాక మధ్య దూర ముండటంవల్ల అవి గురితప్పి ఒక దానికొకటి తగలకపోవడం తటస్థిస్తుంది. ఒకవేళ తగిలినా, రెండుముండ్లూ ఒకదాంట్లో కొకటి చొచ్చుక పోవటం, గెలుపోటములకు సంబంధించదు. సమబలాలవుతయ్. అందుచేత మళ్ళీ ఆడవలసిందే. రెండవ దాని ముల్లు తన కడుపులోకి గ్రుచ్చుకోకుండా దేని ముల్లు అవతలిదానికి గ్రుచ్చుకుంటే ఆ పుంజు గెలిచినట్లు. ముల్లు బాగా దిగబడితే మంచిగెలుపు. రెండవ వాడికాయ కొంత పచ్చి ఆరిపోయివుంటే అది వెంటనే చీలిపోయి పాము తలవలె రెండు భాగాలుగ కనిపిస్తుంది. అటువంటప్పుడు చీల్చిన పుంజుకు మహావిజయమే! పొడుగాటి కాయల్ని బండమీద త్రోసినప్పుడు రాపిడితో వాటి అడుగుభాగం కొంత అరిగిపోయి పలకవలె అవుతుంది. అట్లాంటి కాయను ఆటలో ముందుకు త్రోసినప్పుడు అది వెల్లకిలా తిరిగిందా దాన్ని మళ్ళీ ఆటలో వాడరాదు. కాని అది ఓటమిక్రిందికి చేరికా కాదు. దాని కుపయోగం లేదింక, అంతే. ముల్లు తగిలి పై బూడిదవర్ణంపోయి ఆకుపచ్చ రంగు కనిపించడం దెబ్బతీసినందుకు గుర్తు. గెలుపుకు కనీసపు చిహ్నమది. రెండు మూడు దెబ్బలటువంటివి తగిల్తే తర్వాత వాటిని గుర్తించుకోవడం కష్టం గనుక ఆ కాయలుకూడా తర్వాత ఆటలకు పనికిరావు. ఇందులోనే రంగికి జరిగిన

అన్యాయం. పైన చెప్పిన కనీసపు విజయచిహ్నం క్రిందటి ఆటలోని దంటాడు. శేషఫణి. ఇప్పుడు తాను తీసిన దెబ్బ అదేనంటాడు రంగి. శేషఫణి ఒప్పుకుంటే తన కాయ రంగి స్వాధీనమైపోతుంది. శేషఫణికి సాక్ష్యంగా రాజి మాధ్యస్థం వహించినా అది ఫలించలేదు.

రంగి కూర్చున్నవాడు లేచివెళ్లి అరుగుమధ్యన వున్న వేపచెట్టు కానుకొని అరుగు బండల్ని పరీక్షిస్తున్నాడు. బండలమీద వేప ఈనెలు, పండీ పండని కాయలు, పచ్చని కాయలు పడివున్నయ్.

రంగి బండమీదికి వంగి ఒక వేపయీనెను తీసుకొని మునిపంటితో కొరుకుతూ విరోధి పక్షం వాళ్ళవైపు చూస్తూన్నాడు. వాళ్లేదో మంత్రాంగం చేస్తున్నారు.

పచ్చియీనె కావటంవల్ల రంగి నాలుకకు చిఱు చేదు తగిలింది. ఆ చేదు కొసనాలుక నుండి అంగిటిదాకా సర్రున ప్రాకి అక్కడ చేదు పుట్టించింది. అంతటితో పోక వాని శరీరంలో ప్రతి చిన్న నరంలోకి, రక్తంలోకి, కండరాల్లోకి ప్రవేశించి సన్నగా ప్రాకుతూంది. శరీరమంతా యీ చిఱుచేదు గుండుసూది పొడుపువంటి స్పర్శశక్తితో పయనించి సర్వాంగాల్లోను నిశితమై, తీవ్రమైన ఒక చైతన్యాన్ని కలిగించింది. వేపయీనె కొఱికి నానన్న స్పృహ అప్పుడు కాని వానికి కలగలేదు. తల పైకెత్తి చెట్టువైపు చూచినాడు. నడి వసంతం కావడంవల్ల చెట్టుమీద యింకా కొంత పూత అక్కడక్కడ నిలచివుంది. వేపకాయలు పచ్చని ఆకుల మధ్యవున్నా, పచ్చదనమంతా నలుపుగా మారుతూ గుత్తులుగా కనిపిస్తూన్నయ్. ఇంతలో చిన్నగాలి వీచింది. గాలి చల్లగావున్నా అందులోనూ ఈషత్తు చిఱుచేదును వాని ఘ్రాణేంద్రియం పసికట్టింది. ఆ గాలి పల్చగా లేక మందంగా వున్నట్టూ, బరువుగా వున్నట్టూ తోచింది వాడికి. చెట్టువైపు చూస్తే చెట్టు కూడా మందంగా, బరువుగా తల ఆడిస్తూంది.

పడమటి కొండమీద తొలకరి చినుకులకుపడిన గడ్డిమేసి ఆవులు తిరిగివస్తున్నయ్. సంజవేళ గాలి కూడా బలమైంది. ఆకాశంలో కావిరంగు అంతరిస్తూంది.

రంగి మళ్ళీ ఒకసారి విరోధిపక్షం వాళ్ళకోసం వెదికినాడు. కాని వాళ్లెప్పుడో వెళ్ళిపోయినారు. ఇంతలో కనుచీకటిపడింది. పడమట ఊరికొనను వున్న మేదర గంగడియింట్లో గింజలు తిని బలిసిన పందెపు పుంజు 'కొక్కొరో కో' అని కాహళం పట్టింది. రంగి తన గుంపుతో కూడా ఊళ్ళోకి వెళ్ళిపోయినాడు.

2

రంగి మరురోజు ఉదయం రెడ్డిగారి ఆవు దూడను వెదకుతున్నాడు. ఊరికి, గుట్టకూ మధ్యనే ఒక మామిడితోట వుంది. రంగి అటువైపే వెళ్లుతున్నాడు. ఆకాశం నిర్మేఘంగా వుంది, చల్లటిగాలి మాత్రం ప్రవాహంలాగ దూసుకపోతూంది. గుట్టమీదికి పోతూ మామిడితోటగుండా నడుస్తున్నాడు రంగి. ఆ తోటకు కంచె, గించె, యేమీ లేదు. చెట్లు పెద్దవి. చాల యెత్తుగా, గుబురుగా, వుంటయ్. చాలా యేండ్లనాటితోట అది. నడుస్తూవుంటే చెట్లలో ఆకుల సందున యెక్కడో కోయిల 'కోయ్' మన్నది. రంగి ఆగి ప్రతిగా 'కోయ్' మన్నాడు. మళ్ళీ అది కూసింది. తానూ మళ్ళీ కూసినాడు. నాలుగైదుసార్లు అయిం తర్వాత రంగి చుట్టుప్రక్కల చూచినాడు. ఎవరూ లేరు. తాను చేసిన పనికి తానే నవ్వినాడు.

తోటదాటి గుట్ట యెక్కేసరికి గాలి యింకా విశృంఖలంగా ఒడలంతా రాచుకుంటూ పోతూంది. కొంతదూరంయెక్కి రంగి నిలబడి దూడకోసం కలయజూచినాడు. దూరంగా యెడమచేతివైపు దూడ తెల్లగా కనిపించింది. 'సరే' ననుకొని రంగి నిదానంగా గాఢంగా ఒక్కసారి ఊపిరి పీల్చి వదిలినాడు ప్రయత్నపూర్వకంగా. ఆ గాలిలో యేదో విశేషం గోచరించింది వాడికి. తన శరీరపు లోపలిభాగాన్నంతా శుద్ధిచేసి వస్తూన్నట్లుందది. గుట్టమీది నుంచి ఊరి తలమీదుగా చూచినాడు. ఊరు, చెట్లూ అన్నీ తన దృష్టికి తగ్గులోనే వున్నయ్. ఊరంతటినీ జయించినవాడివలె, ఆకాశంవైపొక్కసారిచూచి దూడకోసం వెళ్ళినాడు.

నడుస్తున్నంతసేపూ తనకు తెలియని యేదో శక్తిహృదయంలోనించి తరంగాలు తరంగాలుగా పైకుబికివస్తున్నట్లున్నది. దాని శక్తికి తన కాళ్ళు బలంగా నేలమీద ఆడుకోలేకపోతున్నయ్. ఇంత వరకూ రంగికి 'తాను' అంటే తన శరీరమన్న భావన తప్ప, వేరే తెలియదు. కాని యిప్పుడు తనలోని యేదో శక్తి ఉత్పతద్భంగాలుగా పైకి లేస్తూంటే శరీరం దాన్ని అనుసరించలేక, పైపెచ్చు దాన్ని నిరోధిస్తూన్నట్ట ప్రేలాడబడుతూన్నట్టు అనిపిం

చింది. 'తన' లో యీ శరీరం కాక వేరే యింకొకటి కూడా యేదో వున్నదన్న జ్ఞానం అప్పుడే. కలిగింది వాడికి. కాని అర్థమూ కాలేదు నమ్మకమూ కుదరలేదు. కనపడని రెక్కలు తన కెక్కడో వచ్చినట్లు మాత్రం వాని కనిపించింది.

దూడను తోలుకొని వస్తూ రంగి దానిమీద ఒరగబడి కొంతదూరం నడిచినాడు. అది నడుస్తూంటే దానితోక పట్టుకొని దాన్ని వెనక్కులాగి 'విడిపించినాడు.' చిన్న గుండ్రాళ్ళు తీసుకొని రాళ్ళకేసి బాదినాడు. నిప్పురవ్వ పడితేగాని ఒక్కొక్క రాతిని వదలటంలేదు. వాడేం చేస్తూన్నాడో వాడికే తెలియదు. ఎండ బాగాయెక్కింది. మామిడితోటగుండా వస్తూ మళ్ళీ కోకిలమ్మతో పందెం వేసినాడు. అందుతుందనుకొన్న మామిడికొమ్మ అండినదాకా యెగిరి ఒకటో, రెండో ఆకులుపట్టుకొని, ముదురాకు కొరికి పారవేసి, వగరు చప్పరిస్తూ, మామిడివాసనను పీలుస్తూ, లేత చిగురుటాకును పెదిమల దగ్గరగాపెట్టి గాలిపూది 'కీచు' మని శబ్దంచేయిస్తూ, దాన్ని ముద్దు పెట్టుకుంటూ వస్తున్నాడు. దూడ ఒకే గమనంలో నడుస్తున్నా, రంగి గమనము ఒకసారి నడక, ఒకసారి పరుగుగా నడిచింది. వానికి తానేదో చెయ్యాలని మాత్రముంది. అదేమిటో వానికే సరిగ్గా తెలియదు.

ఊళ్ళోకి వచ్చేముందుగా మళ్ళీ వేపచెట్టు దగ్గర విరోధిపక్షంవాళ్ళు కనిపించినారు. శేషఫణి, వెంకటేశం, లచ్చన్న, పీరాన్. తాను దూడను తోలుకవస్తూవుంటే వాళ్ళంతా పొడిచే యెద్దుల్లాగా కోరచూపులు చూస్తున్నారు తనవైపు. తాను వాళ్ళకి దూరంగానే వెళ్ళాలనుకున్నాడు. కాని దూడ వాళ్ళ ప్రక్కగా వెళ్ళింది. లచ్చన్న దాన్ని 'ధాయ్' మని అదలించబోయి చేతి కందగానే దాని వీపుమీద చరిచినాడు. అది వీడు చెయ్యెత్తడం చూడగానే నడ్డి వంచి పరుగెత్తింది.

'అదేం జేసింది నిన్ను. ఎందుకుకొడతావ్ ?' రంగి నిలబడి ప్రశ్నించినాడు.

'మా యిష్టం' లచ్చన ఠీవిగా అన్నాడు.

'ఏది నీయిష్టం. ఏదీ కొట్టుచూతాం యీసారి' రంగి సవాల్ చేశినాడు. దూడ యాభైగజాలు దాటిపోయింది.

'మమ్ముల రాచుకపోతే మేం కొడతాం. దూడైతే మాకేం. నీవైతే మాకేం.'

'ఏదీ కొట్టుచూతాం'

'ఏదీ రాచుకొని పో—'

ఇంతలో దూడ మేదరగంగడి యింటిముందు యెండబోసిన గింజలు తినేవేళకు వాళ్లు దాన్నితోలి కేక లేస్తున్నారు.

రంగికి దానివెంట పరుగెత్తక తప్పిందికాదు. వాడు వెళ్లుతూంటే పీరాన్—

'మగసిరి వుంటే యెల్లుకోవాలి' అన్నాడు.

'నీ రంగం నా రంగం బాయికాడా బైరంగం' అభినయంతో పాడి హాస్యం చేసినాడు వెంకటేశం.

కొంచెం దూరంపోయి రంగి ఆగి వెనక్కువచ్చే వాడల్లా మళ్ళా తమాయించుకొని—

'పొద్దు తిరిగినాక–ఎల్లుకోండి మీ జట్టంతా.' అని కేక వేసి పరుగెత్తినాడు దూడవెంట.

3

వైరం సాధించడంకోసం శేషఫణి ఆవేళ బడికి నామాలు పెట్టినాడు. ముందురోజు ఆలోచించిన పన్నుగడ ప్రకారం ఈరోజు రంగినీ, వాని జట్టునీ చిత్తుచేసి పారేయ్యాలని. కరణంగారి పిల్లవాడవడం చేత బడికి వెళ్లినట్లేవెళ్ళి కడుపు నొస్తూందని దర్జాగా సెలవు తీసుకొని వచ్చినాడు. వెంకటేశం, లచ్చన్న, పీరాన్ అనే వీళ్లలో పీరాన్‌కు బడీ బాదరబందీ యేమీ లేదు. వెంకటేశం, లచ్చన్న, యింట్లో బడికి వెళ్ళుతున్నామని చెప్పి ఎగ్గొట్టినారు. ఏదో గిల్లి కజ్జా పెట్టుకొని ఎట్లానైనా రంగి నాయకత్వాన్ని పడద్రోయాలని వీళ్ల ఆలోచన.

శేషఫణి మంచి ఆలోచనకర్త. తన ఆలోచనంతా తన జట్టువాళ్ల తలల్లోకి నూరి పోసినాడు.

రంగికిమాత్రం బడితొందర అంతగా లేదు. అయినా కాయకష్టం చేసుకొని బ్రతికే సుబ్బులు కొడుకు చదువుకుంటే యెవరిక్కావాలి? చదువుకోకుంటే యెవరిక్కావాలి? ఎప్పుడో యిష్టమైనరోజు వెళ్ళడం, లేనిరోజు మానడం. అయినా శేషఫణికి అంటినంత చదువు రంగికి విశేషప్రయత్నమేమీ లేకుండానే అంటింది. ఇంక రంగి జట్టులో తక్కిన వాళ్లూ అనామకులే. అందుచేత వాళ్ళ చదువులూ అంతే.

శేషఫణి జట్టువాళ్ళ ప్రయత్నం చూడగానే రంగికి చేతినిండా పని దొరికినట్లయింది. దూడను

తోలుకొనివెళ్ళి రెడ్డిగారింట్లో కట్టివేయించి, రెడ్డిసాని కొట్టిడీ దొంతికుండల్లోనుంచి కొంచెం బెల్లం పెడితే అది చప్పరిస్తూ వీధిలోకి పరుగు తీసినాడు. తన జట్టులో వాళ్లకోసం నాలుగు వీధులూ, సందులూ గాలిస్తే చిన్న సుబ్బులూ చంద్రుడూ దొరికినారు. వాళ్లను కలుపుకొని రంగి దేవాలయంలోకి వెళ్ళినాడు.

మధ్యాహ్నమవుతూంది. క్రమంగా క్షీణించిపోతూన్న గోపురం నీడలో తక్కిన యిద్దరూ 'పులిజూదం' ఆడుతున్నారు.

'ఏంరోయ్! రంగీ పొద్దుట్నుంచీ లేవే?' ఒకడు తలెత్తకుండానే ప్రశ్నించినాడు.

'రెడ్డిగారి దూడకోస మెళ్లాను. మా నాయన పనికల్లినాడు.'

'శేషఫణి నీల్గుతుండాడే' రెండోవాడంటున్నాడు.

'అందుకేవచ్చింది. ఎల్లుకోమని చెప్పివచ్చినా' రంగి అన్నాడు సాభిప్రాయంగా వాడి ముఖంలోకి చూస్తూ.

అంతా కలసి తర్వాత యేదో మంత్రాంగం చేసినారు.

చిన్న సుబ్బులు దగ్గరలో పడివున్న పొడుగాటి కల్లు బెచ్చునొకదాన్ని తీసుకొని, ఒక చివర అరచేతిలో పట్టి, పిడికిలిమూసి, రెండవచివర నేలమీద తాకిస్తూ పెట్ట,కుడిచేతిపిడిటికిలు గట్టిగా సవరిస్తూ అన్నాడు—

'ఈ బెచ్చు అయిదుతుంటలవుతే మనం గెలిచినట్లు. చూడండి' వ్రేళ్ళకు దెబ్బ తగలకుండా బొటనవ్రేలుకూడా లోపలికి మడిచి, చేయెత్తి, పిడికిట వేసినాడు. కల్లురాయి పెళ్లుమంటూ ముక్కలు ముక్కలైంది. చంద్రుడూ, మరొకడూ ఆ తుంటలను లెక్కపెట్టినారు. చిన్నవాటితోకూడా కలుపుకొని పదకొంకు!

చిన్న సుబ్బులు రంగి ముఖంలోకి చూచినాడు. రంగి ముఖం వికసించింది. మాట్లాడకుండా అందరూ కార్యాంతరమగ్నులై తుమ్మల్లోకి వెళ్ళిపోయినారు.

శేషఫణి జట్టువాళ్ళక్కడనుంచి కదల్లేదు. శేషఫణి చాల మొండివాడు. అదే వేపచెట్టు క్రింది అరుగుమీద కూర్చొని తనకాళ్లే చుట్టూ అడ్డకట్టగా పెట్టుకొని, జేబులోవున్న వస్తువులన్నీ క్రిందపోసి పరిశీలించి యేరి పెడుతున్నాడు. క్రొత్తగా మింట్ అయివచ్చిన రెండు కానీలు, నాలుగు బలపపు తుంటలూ, ఒక సీమసున్నపుముక్క, చతురస్రంగా వున్న అరచేతి వెడల్పు నీలపు సిల్కుగుడ్డ, యింకా యేవేవో సామాన్లందులో వున్నయ్.

సాయంత్ర మవుతూంది. పదిగంటలవేళ భోజనానికి వెళ్ళడం తప్పితే వాళ్లెక్కడకూ కదల్లేదు. ఉదయంనించీ యీ 'ఎదుర్కోలు' కుదరనూ లేదు. తక్కినవాళ్ళకు విసుగు కలుగుతూంది.

'భయపడిపోయినారు. ఇంకరారు' లచ్చన్న అన్నాడు.

శేణఫణి పలుకలేదు. అరుగుమీద పెల్లకిలా పండుకొని వాళ్లెవెలా యెదుర్కోవడమో ఆలోచిస్తూన్నాడు. ఒకరినొకరు యుద్ధాని కాహ్వానించుకున్నారు గనుక వేరే మిష యేమీ అక్కర్లేకుండానే రంగంలోకి దూకవచ్చునని శేషఫణి నిర్ణయం. ఇంకొక చేద్దైనా క్రొత్తది రావాలన్న కోరిక లేదు వాడికి. నిజంగా లోపల యేదో బెరికిగా వుంది. ఎదుర్కోవడంలో క్రమ మిట్లా వుండా లనుకున్నాడు. తామే ముందు పైన బడాలి. లచ్చన్న, పీరాన్ ముందు కలియబడతారు. తర్వాత తాను. తనకు సాయం వెంకటేశం.

రంగి జట్టు తుమ్మల్లోనుంచి తిరిగి వస్తున్నది. వాళ్లు ఒకరిభుజాలమీద ఒకరు చేతులు వేసుకోవడం లేదు. విడివిడిగా నడుస్తున్నారు. ఆలయంప్రక్కనుంచివస్తూ గోపురాన్ని చూడగానే రంగికి సంవత్సరం క్రిందటి ఎంకటి చావు గుర్తు కొచ్చింది. గోపురంపైన్నుంచి ఎంకటి పడి చచ్చినాడు. ఆవేళ తానుకూడా వాడితోపాటు పందెం వేసుకొని గోపురమెక్కినాడు. కాని తా నేలాగో జాగ్రత్తగానే దిగి వచ్చినాడు. చచ్చిపోయిన తర్వాతి ఎంకటి యెక్కడికి పోయినాడో తన కేమీ అర్థం కాలేదు. ఇన్ని విషయాలు ఆలోచించే బుద్ధికి దాన్ని కనుక్కో లేకపోయ్యేటప్పటికి వానిగుండెల్లో యెక్కడో ఆకాశంవంటి అఖాతం యేర్పడి, తెలియని దేదో అటూ యిటూ కొడుతూ నొప్పి కలిగిస్తూంది. రంగికి భయమూ, దుఃఖమూకూడా కలిగినయ్. తర్వాత గూడా రమణప్ప తాత ఎంకటినిగురించి చాల మంచిగా మాట్లాడుతూంటే తాను విన్నాడు. 'ఎంకటి దేవుడికోసం గోపుర మెక్కినాడన్నాడు' తాత ఒకసారి. అయితే తానుగూడ ఆవేళ యెక్కిన

వాడే. తాను దేవునికోసమెక్కలేదే. ఆ సంగతి తనకు బాగా తెలుసు. అయినా ఈ రమణప్పతాత ఒకడు! రానురాను దేవాలయంలో స్వామికి, తాతకూ అట్టే భేదం కనిపించకుండా వస్తూంది రంగి మనస్సుకు. ఇద్దరూ తన కర్థం కావటంలేదు! ఇద్దరూ యెప్పుడూ ఆలయంలోనే వుంటారు!!

ఆలోచిస్తూ వస్తూన్నవాడల్లా రెండోపక్షం వాళ్ళను చూచేసరికి మరో ప్రపంచంలో పడినాడు రంగి. సరిగా క్రిందటిదినపు వేళ అయింది. శేషఫణి జట్టు యేదో సన్నాహంలో వుంది. పీరాన్ బలపాలను బండమీద సన్నగానూరి, బుగ్గలనిండా గాలి వూది, నున్నటి బుగ్గమీద బలపపు కొస తాకించి, దాన్ని తిప్పుతూ వాడి పరీక్షిస్తున్నాడు.

వీళ్లనిచూచి వాళ్ళూ అరుగు దిగినారు. కంఠం సవరించుకోవడాలూ, కేకరింతలు మొదలైనవి. రంగి పక్షంవాళ్లు మాట్లాడకుండా చెట్టుదాటి నడుస్తున్నారు. మళ్ళీ చల్లగాలి చిఱుచేదుతో ప్రారంభమైంది. బాగా వీస్తున్నది.

రంగి జట్టుకు ప్రక్కగానే కాస్త దూరంలో వాళ్ళూ వస్తున్నారు. దగ్గరలోనే వున్న మైదానంలోకి పోవాలని రెండుపక్షాలకూ తెలుసును. నడక బరువుగా, మందంగా సాగుతూంది.

ఇంతలో రంగి ఒకపని చేసినాడు. వంగి ఒక రాయి తీసుకొని ముందురోజు తాను కూర్చున్న పెద్ద బండను గురిచూచి బలంగా విసిరినాడు. రాయి ఫట్‌మంటూ ఢీకొని నిప్పు రవ్వ యెగిరింది. రెండో పక్షంవాళ్ళు చూచినారు. రంగి పక్షం గర్వంగా మార్గోన్ముఖమైంది. శేషఫణి జట్టులో లచ్చన్న జేబులోనుంచి చిన్న వరిత్రాడు తీసి తన యెడమ కాలికి చుట్టుకున్నాడు. శేషఫణి గర్వంగా చూస్తున్నాడు. కుమారాస్త్ర విద్యా ప్రదర్శనంతోనే కురుక్షేత్ర ఘట్టం ప్రారంభమైందని వాడికేం తెలుసు?

'ఏయ్ వరిత్రాడు తీస్తావా లేదా?' దూరంనుంచే రంగి గద్దించినాడు. రంగి పక్షంలో వాళ్ళు తటాలున ఆగి చూచినారు. రంగి జట్టులో రంగి, చంద్రుడు ముందున్నారు. తక్కిన యిద్దరూ రెండవ వరుసలో వున్నారు. అయినా రంగి కాని చంద్రుడు కాని చలించలేదు. గంభీరంగా నిదానంగా వున్నారు. వాళ్ళిద్దరి చొక్కాలు గాలికి వూదిన వానివలె ఎత్తుగా వున్నయ్.

'మగసిరి వుంటే గెల్చుకోండి' శేషఫణి అన్నాడు. లచ్చన్న మాట్లాడలేదు. 'ఎవడికిరా మగసిరి?' రంగి జంటలో వాడు లచ్చన్నమీద పడినాడు. శేషఫణివాడిమీద పడగానే రంగి వాళ్ళలోకురికి శేషఫణిని వెనక్కులాగి పెనవేసుకున్నాడు. ఇంతలో పీరాన్, వెంకటేశం కలయజేసుకోగా రంగి జట్టులో తక్కినవాళ్ళు హుంకరించి, ఊరుఘట్టనం చేసి యెగిసినారు. అంతే!!

శేషఫణి కళ్లు నెత్తురులు చిమ్ముతూ, ఆర్చి, నాల్క జాపి విషం కురుస్తున్నాడు. పల్చగా వున్న శరీరంలో ప్రతినాళ మూలంలోనుంచి శక్తిని లాగుతున్నాడు. కాని చాలటం లేదు. రంగి శరీరంలో శక్తి అన్నిభాగాల్లోను సమానంగానే ప్రసరిస్తూందా అన్నట్లు అంతగా చలించడం లేదు.

రంగి శేషఫణి చొక్కా కాలరువద్ద చేయివేసి యీడ్చినాడు. వాడు క్రిందికి వంగి రంగిని కాలుపట్టి క్రింద వేయబోయేసరికి ఒకరి శరీరాలొకరికి గాఢంగా హత్తుకున్నయ్. శేషఫణికి కడుపుమీదంతటా సన్నని బాకులతో గ్రుచ్చినట్లయ్యింది. కాని పట్టు విడిపించుకోను సాధ్యపడలేదు. మొండిగా లాగేవేళకు తన చొక్కా బుజాలక్రిందుగా చినిగి రంగి గోళ్లు చీరుకపోయినయ్. నెత్తురు పల్చగా కనిపిస్తూంది. శేషఫణి క్రిందబడినా రంగి వదల్లేదు. అవతల లచ్చన్న, పీరాన్, వెంకటేశంతో తన జట్టువాళ్లు పోరాడుతున్నారు. చేతికందగానే లచ్చన్న కాలుబట్టి లాగేవేళకు వాడు నేలపైబడినాడు. కాలికున్న వరిత్రాడు రంగి చేతులోకి వచ్చింది. వాడూ లేచేవేళకు చిన్న సుబ్బులు వాడి నొక్కపోటు పొడిచినాడు. 'అమ్మా' అంటూ లచ్చన్న కడుపు పట్టుకొని కూర్చున్నాడు.

కొంతసేపటికి కొట్లాట ముగిసింది. శేషఫణి యేడుపు లంకించుకొని ఊళ్ళోకి వెళ్ళిపోయినాడు. వానికడుపుమీదంతా సన్నటి దద్దురులూ, నెత్తురు చుక్కలూ. లచ్చన్న కుంటుతూ మరొక త్రోవ తీసినాడు. తక్కినవాళ్ళెట్లా పోయినారో తెలియదు.

జట్లు చెదరి మన్ను పూసుకున్న బట్టలతో రంగి జట్టువాళ్ళుమాత్రమే మిగిలినారు. రంగీ, చంద్రుడూ జాగ్రత్తగా చొక్కా క్రింద పెట్టుకొని వచ్చిన సన్నటి తుమ్మకంపతీసి దూరంగా విసరినారు!!

వరిత్రాడు చేతబట్టుకొని రంగి ఊళ్ళోకి నడిచినాడు. వాడికీ, కాళ్ళూ, చేతులూ రాచుకపోయినయ్. వరిత్రాడు రాచుకున్నప్పుడల్లా శరీరంమీద

యెక్కడో ఒకచోట చప్రుమంటూంది. ఒకరి చొక్కా దుమ్ము నొకరు విదులుస్తూ తక్కినవాళ్ళూ రంగి ననుసరించినారు.

చావట్లో అటుకేసి మొహంచేసి మాట్లాడు తుంటూన్నవాళ్ళలో రంగి వీపు 'ఛడీల్' మనేవరకు చైతన్యం కలిగింది. రంగి కండ్లలో నీళ్ళతో యెగిరిపడి లేచినాడు. మొదట కరణంగారేమో ననుకున్నాడు. రంగి నాయనే! సుబ్బులు!! తుంట పగ్గంతో ఒకటే బాదటం. రంగి రాగాలుపెట్టి యేడ్చినా వదల్లేదు. తక్కినవాళ్లు వుడాయించినారు. రంగి వీపు మ్రోగి పోతున్నది.

'కరణంగా రబ్బాయిని కొట్టి యీవూళ్లో బ్రతుకుదామనేనా...' మధ్యమధ్య మాటలు వినిపిస్తూ న్నయ్. వీధిలో వాడినిలాగగా, వాడి బరువుకుపడిన జాడ కనిపిస్తూంది.

రంగికి దెబ్బలు వినిపించటం లేదు వాటి ప్రతి ధ్వనులే వినిపిస్తూన్నయ్. ఇంతలో యెక్కడనుంచో రమణప్ప తాత దేవుడివలె కనిపించినాడు. సుబ్బులు చేతులో త్రాడు లాగి అవతల పారవేసినాడు.

'నీకేమైనా మతిపోయిందా పిల్లవాడి నంతగా బాదితే వాడేమైనా బ్రతకాలా?' తాత తీవ్రంగానే అన్నాడు.

'కరణంబాబుగారి అబ్బాయిని కొట్టినాడండి... వాళ్ళజోలికిపోతే మనకీవూళ్లో నిలువనీడుంటుందా?' సుబ్బులు తీవ్రంగా శ్వాస పీలుస్తూ, మధ్య మధ్య రంగివైపుచూస్తూ, తాత పారవేసిన తుంటపగ్గం మళ్లీ తెచ్చుకున్నాడు. కాని కొట్టలేదు.

శేషఫణి కథాపద్ధతి యెట్లా నడిచి వుంటుందో రంగి వూహించుకున్నాడు!

'లేదుతాతా వాళ్ళే మమ్మల్ని కొట్టాలని చూచినారు. మమ్మల్ని యెల్లుకోమంటే...కొట్లాడి నాము...పైగా లచ్చిగాడు మమ్మల్నిచూచి కాలికి వరంటు యేసుకున్నాడు' రంగి సగం యేడుపూ సగం మాటలుగా చెప్పకపోయినాడు.

'వరిత్రాడేసుకున్నాడూ! అరి భడవా!!... అయితే తీయించినావా?'

రమణప్ప తాత అడిగినాడు రంగి వీపుమీది దెబ్బలుచూస్తూ.

రంగిచేతులోనుంచి యింకా వదలని వరిత్రాడు చూపించినాడు. హాసరేఖ ఈషత్తుగా వాడిమొఖంలో కనిపించి అదృశ్యమైంది.

'భేష్ ! మనమడు మహారాజ కార్యంచేసి సాధించినాడోయ్ సుబ్బులూ.

వాణ్ణింక నీవేమీఅనకూడదు...పిల్లలుచేసేవన్నీ మహారాజ కార్యాలే.'

తాత రంగి తల నిమురుతూ నవ్వుతో అన్నాడు. సుబ్బులు సగం చల్లారి విసురుగా వాడి వైపొకసారి చూచి వెళ్లిపోయినాడు.

'గట్టివాడవురా మనమడా! ఇం కెప్పుడూ కొట్లాడకు' సుబ్బులు పోగానే రమణప్ప తాత ముందుకు పోయినాడు.

ఐదునిముషాలకుగాని రంగి బాగా తేరుకో లేదు. చూచేవేళకు కనుచీకటి పడింది. చుట్టూ యెవరూ లేరు.

తాత తనను మహారాజన్నాడు. రంగి మన స్సులో యేదో తృప్తి, అహంకారమూ తాండవించి నయ్. ఇంతలో వరిత్రాడు జ్ఞాపకం వచ్చింది.

రమణప్ప తాత తీసుకపోయినాడు!

తన విజయా న్నెవరో అపహరించినట్లయింది రంగి మనస్సులో.

తా నెవరికోసరం పోరాడినట్టు? దేవాలయంలో గంట మ్రోగింది.

అయితే ఎంకటి యెవరికోసం చచ్చిపోయి నట్టు? మళ్లా ఆలయఘంటిక మ్రోగింది. రంగి చెవులు గింగురుమంటున్నయ్. ఇంతలో దగ్గరలో యెక్కడో ఒక పందెపు కోడి కొక్కొరోకో అని కాహళం పట్టింది.

ఆలయ ఘంటిక మళ్లా మ్రోగింది!!!